

بررسی رابطه قدرت با امنیت (با رویکرد به مبانی اسلامی)

ارسطو توحیدی^۱

سلیمان طاهری^۲

محسن گودرزی^۳

پذیرش مقاله: ۹۵/۰۸/۱۶

دریافت مقاله: ۹۵/۰۵/۰۷

چکیده

در اسلام منشا قدرت و حاکمیت، خداوند است و هیچ قدرتی نیز جز به خواست خدا و از جانب او وجود ندارد. درمباحث سیاسی و هم چنین در عمل، مفهوم امنیت از مفهوم قدرت جدایی ناپذیر است. یکی از اهداف بزرگ پیامبران بزرگ الهی هدایت بشر و تامین نیازهای اساسی آنان از جمله امنیت اقوام خود و سایر آحاد مردم ساکن در آن سرزمین‌ها بوده است. درجهت رسیدن به احساس امنیت، مردم را به آوردن ایمان به خدا و انجام کار خیر و شایسته دعوت می نمودند و همه آن‌ها معاد را به عنوان روزی که به اعمال نیک و بد انسان در محضر الهی رسیدگی خواهد شد بشارت می داند که بازخورد این امر تحقق بخش امنیت بوده است. تحقیق حاضر با هدف پاسخ‌گویی به این سؤال اساسی صورت گرفته است که رابطه قدرت و امنیت از نگاه اسلام چگونه است؟ این تحقیق بر مبنای دستاورد از نوع کاربردی، بر مبنای اهداف و ماهیت، از نوع پیمایشی، توصیفی و تحلیلی و بر مبنای نوع داده‌های مورد استفاده از نوع آمیخته است. روش جمع‌آوری به روش کتابخانه‌ای و میدانی بوده و با استفاده از ابزارهای پرسشنامه و فیش‌برداری کتابخانه‌ای، داده‌های لازم جمع‌آوری شدند. جامعه آماری این پژوهش، به تعداد ۲۹۰ نفر است. نتیجه این تحقیق بیانگر این است که احساس امنیت باعث افزایش حس قدرت و احساس قدرت باعث ازدیاد حس امنیت در کشور می‌گردد. رمز موفقیت یک کشور ارتباط مستحکم و ملموس بین مولفه‌های امنیت و قدرت می‌باشد.

واژگان کلیدی: اسلام، قدرت، امنیت داخلی، امنیت خارجی، اعتقادات.

۱- دانشیار علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

۲- دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) s.tahery@chmail.ir

۳- دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

قرآن منشا هر قدرتی در جهان را خداوند می‌داند و اذن تکوینی خداوند برای هر نوع استفاده از قدرت لازم است. هر جا که استفاده از قدرت مشروع و در طریق فرامین الهی باشد اذن تشریحی و مشیت خداوند را نیز به همراه دارد اما در جایی که در جهت نامشروع از آن استفاده می‌شود رضایت تشریحی خداوند را به همراه نداشته و در جهت باطل استفاده شده است وجود قدرت باعث ازدیاد امنیت می‌گردد. امنیت یکی از اساسی‌ترین مفاهیم حوزه سیاست و روابط بین‌الملل است.

امنیت نیاز بنیادین و هدف اولیه و اساسی تک تک انسان‌ها در جامعه و دولت‌ها است. مهم‌ترین وظیفه و مسئولیت دولت ملی که مبنای تأسیس آن محسوب می‌شود، برقراری امنیت برای شهروندان است که ممکن است در داخل از سوی افراد و گروه‌ها و در خارج از سوی کشورهای و گروه‌های دیگر نقض شود دولت ملی انحصار استفاده از زور مشروع را در قلمرو سرزمینی خود در اختیار دارد؛ اما توسل به زور تنها ابزار و شیوه تأمین امنیت محسوب نمی‌شود. ابزارها و شیوه‌های دیگری هم هستند که می‌توانند با هزینه کمتر امنیت را تأمین نمایند. سابقه‌ی امنیت را در ادیان الهی و غیر الهی می‌توان جستجو کرد از ۶۲۳۴ آیه قرآن کریم ۸۵۳ مورد (۱۲/۶) درصد پیرامون ایمنی و امنیت است (فراست‌خواه، ۱۳۷۶: ۱۲۶).

بنابراین مسئله مطروحه این پژوهش بررسی مبانی دین مبین اسلام در زمینه ارتباط بین قدرت و امنیت است. با توجه به آنچه بیان گردید، در این پژوهش نقش قدرت را به عنوان یکی از عوامل تأثیر گذار و با اهمیت در امنیت مورد بررسی قرار خواهیم داد اهمیت این تحقیق احصا شناخت و رابطه قدرت و امنیت و شاخص‌ها و ابعاد آنها است که در برنامه‌ریزی‌ها جهت تقویت قدرت و امنیت مورد استفاده قرار گیرد همچنین در صورت اجرا، این تحقیق می‌تواند به عنوان یک پیشینه علمی در آینده مورد توجه قرار گیرد. اهمیت دیگر این تحقیق در این است که امکان انتخاب بهترین شیوه مدیریت منابع قدرت را با توجه اقتضائات محیط و تهدیدات پیشرو در تحقق قدرت به ما می‌دهد. ضرورت انجام این تحقیق، مغفول ماندن شناخت زوایای مختلف رابطه بین قدرت و امنیت از نگاه اسلام را در صورت عدم انجام این تحقیق برشمرد. و هم چنین عدم انجام تحقیق و پژوهش علمی در زمینه احصاء شاخص‌ها و ابعاد قدرت و امنیت و رابطه بین آنها تاکنون به صورت علمی به آن توجه نشده است.

در این پژوهش هدف اصلی «شناخت رابطه قدرت و امنیت از نگاه اسلام» می‌باشد. و اهداف فرعی شامل موارد ذیل می‌باشد:

- ۱- بررسی ابعاد و شاخص‌های قدرت و امنیت
 - ۲- بررسی رابطه بین شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد قدرت و امنیت
 - ۳- بررسی رابطه بین قدرت (اسلامی) و امنیت داخلی
 - ۴- بررسی رابطه بین قدرت (اسلامی) و امنیت خارجی
- سؤال اصلی رابطه قدرت و امنیت از نگاه اسلام چگونه رابطه‌ای است؟

و سؤالات فرعی بصورت ذیل بیان می‌شود:

- ۱- ابعاد و شاخصه‌های قدرت و امنیت کدامند؟
 - ۲- بین شاخصه‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد قدرت و امنیت چه رابطه‌ای وجود دارد؟
 - ۳- چه رابطه بین قدرت (اسلامی) و امنیت داخلی وجود دارد؟
 - ۴- چه رابطه بین قدرت (اسلامی) و امنیت خارجی وجود دارد؟
- در این تحقیق دو فرضیه اصلی بدین شرح مطرح می‌باشند:
- فرضیه اول: بین قدرت (اسلامی) و امنیت داخلی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.
- فرضیه دوم: بین قدرت (اسلامی) و امنیت خارجی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.

مبانی نظری

پیشینه‌ها:

بررسی احساس امنیت و رابطه آن با اقتدار بر اساس مبانی اسلامی» عنوان مقاله ای از دکتر مهدی شفيعی زالزالی (۱۳۹۳) می‌باشد. در این مقاله احساس امنیت یک مقوله روانی و اجتماعی می‌باشد که بیشتر افراد جامعه با توجه به نیازها و تمایلات خود در به وجود آمدن یا محو کردن آن نقش دارند هدف اصلی تحقیق بررسی احساس امنیت و ارتباط آن با اقتدار و نفوذ بر اساس مبانی اسلامی می‌باشد. روش اجرای تحقیق، روش پیمایشی و جامعه آماری این تحقیق برخی از صاحب نظران این حوزه تشکیل داده است. طبق یافته‌های تحقیق، بین بعد احساس امنیت فکری و اقتدار جامعه با رویکرد به مبانی اسلامی رابطه معناداری مشاهده می‌شود

در مقاله‌ای با عنوان « بررسی تطبیقی رویکرد امنیتی اسلام با رویکرد قدرت رئالیسم و لیبرالیسم» که توسط شهروز ابراهیمی، علی اصغر ستوده، احسان شیخون در سال ۱۳۹۳ نوشته شده است

عنوان گردیده که با توجه به جایگاه امنیت در زندگی بشری، نظریه‌های روابط بین‌الملل (قدیم، کلاسیک و جدید) همواره در پی تفسیر و تبیین مفهوم امنیت و سازوکارهای دستیابی به آن بوده، در همین راستا نظریه‌های روابط بین‌الملل با توجه به مبانی هستی‌شناسی خاص خویش، رویکردهایی متفاوت نسبت به مفهوم، ابعاد و ساز و کارهای عملیاتی سازی امنیت در سطح فردی و اجتماعی (ملی و بین‌المللی) و روابط آن با قدرت در پیش گرفته‌اند. تفاوت در مبانی هستی‌شناسی دو رویکرد رئالیسم و لیبرالیسم به‌عنوان دو جریان اصلی در روابط بین‌الملل در خصوص قدرت منجر به رویکرد امنیتی متفاوت این دو جریان شده است؛ اسلام نیز به‌عنوان یک دین جهان شمول، جهت‌گیری متفاوت از این دو رویکرد امنیتی در پیش گرفته است که نشأت گرفته از تفاوت در مبانی هستی‌شناسی اسلام است. پژوهش حاضر با بررسی تطبیقی به‌دنبال مطالعه تفاوت دیدگاه این سه جریان در مفهوم‌سازی، ابعاد و ساز و کارها و عملیاتی کردن شاخص‌های امنیت در نظام‌های امنیتی فردی و اجتماعی (داخلی و بین‌المللی) است؛ یافته‌های این پژوهش بر این مبنا استوارند که دیدگاه بدبینانه رئالیسم نسبت به انسان و ماهیت نظام بین‌الملل (جنگ‌محور بودن) که از مبانی هستی‌شناسی این نظریه، متأثر است، به اتخاذ نوعی رویکرد امنیتی -تقابلی و تقلیل‌گرا (تأکید بر بعد نظامی امنیت و سطح تحلیل ملی‌گرا) انجامیده است.

* در مقاله‌ای با عنوان «جایگاه امنیت و قدرت در اندیشه سیاسی اسلام و امام خمینی (رحمت‌الله علیه)» که در سال ۱۳۹۲ توسط دکتر محمد عیان‌فر به رشته تحریر در آمده است این چنین عنوان گردیده که مباحث مربوط به دیدگاه امام خمینی (رحمت‌الله علیه) از آنجایی در ادامه بحث امنیت و قدرت در اسلام مورد توجه قرار می‌گیرد که در واقع، اندیشه‌های سیاسی و حکومتی امام، باز تاب تفسیر ایشان از سیاست و حکومت در اسلام می‌باشد. امام خمینی (رحمت‌الله علیه) با توجه به دیدگاه ویژه‌ای که در خصوص حکومت اسلامی داشتند و تمامی تلاش خود را در دوران مبارزات و استقرار نظام، صرف پیاده نمودن آن نمودند، در زمینه مفاهیمی چون امنیت و منافع ملی و قدرت نیز دارای تفسیر مذهبی ویژه خود بودند. آنچه که امروزه در مباحث سیاسی، خصوصاً در مباحث سیاست خارجی، بیشتر مدنظر می‌باشد، مفهوم امنیت ملی است نه فقط امنیت تنها. امنیت ملی از مفاهیمی است که عمر چندانی در مباحث سیاسی ندارد. ریشه آن به انقلاب کبیر فرانسه بر می‌گردد؛ آنچه که می‌توان در اینجا به آن اشاره نمود، این است که امنیت و قدرت ملی دارای دو بعد می‌باشد: ۱-

بعد داخلی، ۲- بعد خارجی. به رغم اینکه نمی توان در اسلام تعریف خاصی از امنیت و قدرت ملی را جست جو نمود.

تعاریف و مفاهیم:

اسلام: اسلام در لغت به معنای گردن نهادن و فرمان بردن است (معین، ۱۳۸۷: ۸۷) فرد مطیع را مسلمان گویند. اسلام در اصطلاح از جاری کردن عبارت (لا اله الا الله محمد رسول الله)^۱ توسط فردی که در آستانه گرویدن به اسلام قرار گرفته است اگر بر زبان و دل جاری شود می باشد که این امر مورد قبول شیعه و سنی می باشد. اسلام نه هم چون یهودیت بالعمره دین قهر و خشونت است و نه مانند مسیحیت (علی الادعا) یکسره دین مهر و مودت! اسلام مکتب اعتدال و دین چند ساحتی است (رشاد، ۱۳۸۷: ۷۴) امیر مومنان حضرت علی (علیه السلام)^۲ در خطبه ای از نهج البلاغه می فرماید. اسلام همان تسلیم در برابر خدا و تسلیم همان یقین داشتن و یقین اعتماد راستین و باور راستین همان اقرار درست و اقرار درست انجام مسئولیت ها و انجام مسئولیت ها همان عمل کردن به احکام دین است (نهج البلاغه، حکمت ۱۲۵)

قدرت: مفهوم لغوی و عام قدرت همان توانایی محض است که موجب می شود شیء واجد قدرت، از ایستایی و جمود محض خارج شود. (نبوی، ۱۳۷۹: ۱۰۹)

تعریف اصطلاحی قدرت از دیدگاه حافظنیا: قدرت به توان و استعداد انسان برای انجام کاری که مطلوب اوست، اطلاق می شود. می توان گفت که قدرت عبارت از: توانایی و استعداد فرد برای انجام کار و اعمال اراده بر افراد دیگر به منظور ایجاد رفتار مطلوب است (حافظنیا، ۱۳۸۶: ۲۳۰)

از منظر سیاسی قدرت عبارت است از عواملی که یک بازیگر را قادر می سازد تا رفتار بازیگران دیگر را در نفوذ خود قرار دهد. بر این اساس بازیگران می توانند حکومت ها، ملت ها، کشورها و سایر گروه ها را در انجام اقدامی مشخص و یا جلوگیری از آن تحت نفوذ قرار دهند» (گلاسز، ۲۰۰۴: ۲۱۶). مفهوم «قدرت» در مرکز تمام تحلیل هایی وجود دارد که در عالم سیاست انجام می شود و همان طور که هانس مورگنتا می گوید، همه سیاست ها تلاشی برای کسب قدرت است (سیف زاده، ۱۳۸۴: ۲۵).

۱- عبارت (لا اله الا الله محمد رسول الله) را به اصطلاح در متون اسلامی، شهادتین نامیده می شود شهادتین را فردی که می خواهد اسلام را به عنوان دین خود انتخاب نماید لازم است از دل گذرانده و با اختیار در گزینش آن بر زبان جاری سازد

سنجش قدرت ملی (ابعاد و شاخص‌ها)

قدرت ملی از عناصر مختلفی تشکیل می‌شود. این عناصر را می‌توان بر اساس منشاء و کاربرد آن‌ها به دو گروه «ملی» و «اجتماعی» تقسیم کرد. (حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۴۴) الف- ملی: جغرافیا- منابع - جمعیت. ب- اجتماعی: اقتصادی- سیاسی- نظامی- روانشناختی- اطلاعاتی.

قدرت ملی منشأ و مبادی گوناگونی دارد و بر عوامل و منابع گوناگونی تکیه داشته و از آنها ناشی می‌شود. عوامل و منابع اصلی شکل‌دهنده قدرت ملی کشورها در حوزه‌های مختلفی قرار دارند. بدین ترتیب عوامل اقتصادی، فردی و شخصیتی، جغرافیایی، علمی و روحانی، اجتماعی و نظایر آن جملگی می‌توانند منشأ قدرت کشورها باشند که در یک کارکرد جمعی به تولید قدرت ملی می‌پردازند (حافظ نیا، ۱۳۸۹: ۱۲۲).

عوامل قدرت ملی به صورت کمی و کیفی وجود دارند؛ یعنی متغیرهای هریک از عوامل مزبور ممکن است جنبه کمی و یا کیفی داشته باشند. ضمن اینکه برخی از عوامل قدرت، نقش اساسی و مبنایی دارند و برخی به طور ثانوی مطرح می‌شوند (تلیس، ۱۳۸۳: ۲۵). جدول ۱ مهم‌ترین منابع و عناصر قدرت ملی را از دیدگاه دانشمندان مختلف نشان می‌دهد.

موضوع سنجش و اندازه‌گیری قدرت کشورها همواره مدنظر اندیشمندان بوده‌است و در کنار بررسی منابع و سرچشمه‌های قدرت، برخی اندیشمندان نیز در صدد سنجش و ارزیابی قدرت کشورها برآمده‌اند. در این چارچوب برخی از صاحب‌نظران و محققان توانسته‌اند بر اساس پاره‌ای از عوامل و متغیرها، میزان قدرت کشورها را بسنجند و آنها را با هم مقایسه کنند و جایگاه کشورها و مناطق را در جهان نشان دهند. به طور کلی مجموعه تلاش‌های انجام شده در زمینه سنجش قدرت ملی کشورها را در قالب دو دسته شامل مدل‌های تک‌متغیره و مدل‌های چندمتغیره سنجش قدرت ملی می‌توان تقسیم‌بندی کرد (زرقانی، ۱۳۸۹: ۵۴).

در گروه مدل‌های ترکیبی یا چندمتغیره سنجش قدرت ملی به مدل‌های ارائه شده به وسیله کلیفورد جرمن مایر، فوکس، ریچارد مویر فوکس (پرسکات، ۱۳۵۲: ۵۳)، می‌توان اشاره کرد. جدول زیر مهم‌ترین مدل‌های چندمتغیره قدرت را نشان می‌دهد.

جدول ۱: مدل‌های چندمتغیره سنجش قدرت ملی

سال ارائه	تعداد متغیرهای به کاررفته در مدل	طراح مدل
۱۹۵۶	۲۶ متغیر: در قالب سه عامل ظرفیت اقتصادی، صلاحیت اجرایی و انگیزه جنگیدن	کلاوس نور
۱۹۷۰	۳ متغیر: تولید ناخالص داخلی، سرانه جمعیت و تراکم جمعیت	الکوک و نیوکمب
۱۹۷۲	۶ متغیر: جمعیت، مصرف انرژی، تولید فولاد، هزینه و تعداد نیروهای نظامی	دیوید سینگر
۱۹۷۲	۶ متغیر: وسعت سرزمین، جمعیت، درآمد حکومت، هزینه‌های دفاعی، حجم تجارت بین‌المللی و اندازه نیروهای مسلح	وینه فریس
۱۹۷۵	۵ متغیر: وسعت، جمعیت، تولید فولاد، تعداد نفرات ارتش و تعداد موشک‌های قاره‌پیما	ریچارد مویر
۱۹۹۱	۱۰ متغیر: میزان پس‌انداز، تولید کشاورزی، تولید صنعتی، درصد صادرات تحقیق و توسعه، تعداد دانشمندان، تعداد مهندسان، تعداد اختراعات	سوئل کوهن
۲۰۰۰	۲۵ متغیر: در سه دسته منابع، نیروی انسانی و ...	تلیس و بلی

منبع: (زرقانی، ۱۳۸۵: ۱۴۶)

از سوی دیگر برخی از صاحب‌نظران از جمله آینیس کلاد، ویلیام تامپسون (تلیس، ۱۳۸۳: ۲۸) کینزلی دیوس و گلد اشتاین، از شاخص‌های تک‌متغیره محدود مانند درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، تعداد نیروی نظامی، هزینه نظامی، سطح تکنولوژی و نظایر آن به‌عنوان نماد و نمایشگر سطح قدرت ملی کشورها استفاده کرده‌اند که این رویکرد نیز به انعکاس تمامی قابلیت‌ها و توانایی‌های یک ملت یا کشور و مقایسه آن با دیگران قادر نیست (گالبرایت، ۱۳۷۱: ۳۲) جدول ۲ برخی از مهم‌ترین متغیرها و شاخص‌های به‌کاررفته در رویکرد تک‌متغیره سنجش قدرت ملی را نشان می‌دهد. از اساس اندازه‌گیری قدرت ملی کشورها با مشکلات و موانع متعددی روبرو است. از جمله به کیفی بودن برخی عوامل و متغیرهای قدرت و نیز عدم تجانس آنها می‌توان اشاره کرد که از موانع اصلی اندازه‌گیری و برآورد قدرت ملی کشورها و در اصل دستیابی به مدل کمی اندازه‌گیری آن محسوب می‌شود. به همین دلیل این موضوع به‌صورت یک مشکل عمومی در جهان همچنان باقی مانده است (حافظ‌نیا، ۱۳۸۵: ۲۸۴).

جدول ۲: الگوهای تک‌متغیره سنجش قدرت ملی

ردیف	طراح مدل	نوع شاخص	نام شاخص
۱	کینزلی دیویس	اقتصادی	درآمد ملی
۲	چارلز هیش و رونال مک‌کین	اقتصادی	تولید ناخالص ملی
۳	بروس راست و اسکار مورگسترن	اقتصادی	کل مصرف سوخت و انرژی برق
۴	جوشا گلداشتین	اقتصادی	تولید ناخالص ملی
۵	آی‌نیس کلاد و کارل دیوش	نظامی	توان‌مندی و نیروی نظامی
۶	نورمن آلکوک و آلن نیوکمب	نظامی	هزینه نظامی و نیروی نظامی
۷	جورج مدلسکی و ویلسام تامپسون	نظامی	اندازه نیروی دریایی

(منبع: زرقانی، ۱۳۸۶: ۱۴۷)

- امنیت: امنیت در لغت به معنای در امان بودن، بی‌بیمی، آسایش، بی‌هراسی (معین، ۱۳۷۵: ۳۴۵) اطمینان و سکون قلب است (معلوف، ۱۳۸۲: ۱۸). مناسب‌ترین مفهوم و تعریف برای امنیت در تمام دانش‌ها، گرایش‌ها و ابعاد گوناگون آن، همان معنایی است که در لغت آمده است و می‌توان آن معنا را به آسانی برای هر مصداقی به کار برد. (شریعتمدار و همکاران، ۱۳۸۵: ۴-۱)

ویژگی‌های امنیت

مهم‌ترین ویژگی‌های امنیت عبارت است از: ۱- ذهنی و ادراکی بودن ۲- امنیت تولید اجتماعی است. به رغم اینکه ادراک ذهنی امنیت نقش اصلی دارد، اما احساس امنیت در تعاملات یا روابط اجتماعی دیگر شکل می‌گیرد. به این ترتیب، مردم امنیت یا عدم امنیت را به یکدیگر القا می‌کند. ۳- امنیت نیازی بنیادین است تا جایی که ارضای نیازهای دیگر به تأمین و ارضای این نیاز بستگی دارد. همچنین این نیاز پایدار است و هیچ‌گاه تمام نمی‌شود و همواره اهمیت آن افزایش می‌یابد. ۴- امنیت عنصری هژمونی است و تمام عرصه‌های زندگی متأثر از متغیر امنیت است. هیچ پدیده‌ای در زندگی اجتماعی وجود ندارد که امنیت در شکل‌گیری یا نوسان آن بی‌تأثیر باشد. امنیت عنصری نافذ است که تمام سلول‌های اجتماعی را ارتزاق و حیات آن‌ها را تأمین می‌کند. ۵- احساس امنیت عنصری سرایت‌کننده است. احساس امنیت یا عدم امنیت در بخشی از زندگی می‌تواند سایر حوزه‌های زندگی را در جهت مثبت یا منفی مقید و مشروط کند. هم‌چنین احساس

امنیت در یک قشر یا بخشی تأثیرگذار و مرجع می تواند به سایر قشرهای اجتماعی تسری و تعمیم یابد. ۶- امنیت یک پیوستار است. همیشه افرادی هستند که امنیت دیگران را به خطر بیندازند. بنابراین، امنیت مطلق ممکن نیست. امنیت آگاهی جمعی است که به طور مداوم تولید می شود و انتشار می یابد و عدم امنیت از همین منطبق پیروی می کند. (خورتابی، ۱۳۸۸: ۳۵)

جایگاه امنیت در حکومت اسلامی از منظر قرآن

در نعمت‌هایی که خدا به بشر داده، بعد از غذا، نعمت امنیت را بیان کرده است.

- **دعا برای امنیت:** حضرت ابراهیم از خدا خواست: خدایا! مکه را امن قرار بده «رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا» (بقره، آیه: ۱۲۶) دعای برای امنیت. «رَبِّ اجْعَلْ هَذَا» خدایا «اجْعَلْ» قرار بده. «هذا» این منطقه را «بَلَدًا آمِنًا» خداوند هم این دعا را مستجاب کرد. فرمود: «مَنْ ذَخَلَهُ كَانَ آمِنًا». (آل عمران، آیه: ۱۹۷) شهر امن شهری است که می شود به آن قسم خورد همین طور که می گوئیم: به خدا قسم! به امام حسین قسم! به فاطمه قسم! می شود گفت: به شهر امن قسم! «وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ» (تین، آیه: ۳) یعنی امنیت، شهر را به جایی می رساند که آدم بتواند به آن شهر قسم بخورد. امنیت می تواند چیزی را مقدس کند.

- **تأمین امنیت، پس از تأمین معیشت:** در نعمت‌هایی که خدا به بشر داده، بعد از غذا، نعمت امنیت را بیان کرده است «أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ أَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» یعنی نماز بخوانید، عبادت کنید، برای اینکه من شما را از گرسنگی نجات دادم، «وَ أَمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» از خوف و ترس هم شما را امنیت دادم (قریش، آیه: ۴). یعنی بعد از آب و نان، نعمت امنیت بالاترین نعمت است قرآن تنها کتاب آسمانی است که عین وحی است و هیچ گونه تصرفی در آن نشده و از مبدأ اعلی به قلب پیامبر نازل شده است. در طول چهارده سده از زمان نزول قرآن تاکنون هیچ فرد یا گروهی نتوانسته است مشابه آن یا حتی یک آیه مثل آن را بیاورد. (هود، آیه: ۱۳) می توان امنیت را به عنوان یک نیاز فطری بشر تلقی کرد ضرورت حیاتی حکومت برای جامعه و نیاز جدی زندگی جمعی به امیر و حاکم خود نشانه آن است که امنیت مقدم بر موضوعات مهم دیگری هم چون آزادی است هر چند حکومت، به لحاظ اخلاقی و دینی نباید به بهانه امنیت، آزادی و عدالت را زیر پا نهاد آنچه که باعث می شود تا امنیت به عنوان یکی از اهداف حکومت از دیدگاه قرآن معرفی شود و توجه به فلسفه وجودی حکومت است که امنیت کلیدی‌ترین محور آن است.

امنیت از دیدگاه حضرت علی (علیه السلام)

حضرت علی (علیه السلام) نیز در خطبه دوم نهج البلاغه، یکی از ویژگی‌های عصر جاهلیت را فقدان امنیت نام برده و می‌فرماید: پیامبر (صلی الله علیه و آله) در سرزمینی ظهور کرد که در آن، خواب مردمانشان، بی‌خوابی بود و گریه زیاد و مداوم، سرمه چشمانشان را تشکیل داده بود (... و نومهم سهود و کحلهم دموع...). این، توصیف سرزمینی است که امنیت در آن، حاکم نبوده هر روز و ساعتی، قبیله‌ای بر قبیله دیگر می‌تاخت تا خود را حق جلوه دهد؛ چرا که شعارشان (الحق لمن غلب) بود. ولی اسلام برای امنیت جامعه اسلامی، اهمیت زیادی قائل بوده دستوراتی نیز پیرامون حفظ امنیت فردی، از محترم شمردن آبرو و عرض انسان گرفته تا حفظ خون و جان و مال، داده است. پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) در مورد امنیت می‌فرماید وطنی که امنیت و شادی در آن نباشد خیری در آن نیست «امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) نیز در همین ارتباط فرموده اند لآخر فی الوطن الا مع الأمن و المسره (خورتابی، ۱۳۸۸: ۱) از مفاد این دو حدیث برمی آید که سرور و مسرت فرع بر امنیت بوده و شادی بدون امنیت بی‌معنی است. حضرت علی (علیه السلام) تامین امنیت در جامعه را از انگیزه‌های قیام صالحین و اهداف عالی‌ه امام می‌داند: «خدایا تو می‌دانی آن چه از ما رفت نه به خاطر رغبت در قدرت بود و نه از دنیای ناچیز خواستن زیادت؛ بلکه می‌خواستیم نشانه‌های دین را به جایی که بود، بنشانیم و اصلاح را در شهرهایت ظاهر گردانیم، تا بندگان ستم‌دیده‌ات را ایمنی فراهم آید و حدود ضایع مانده ات اجرا گردد.» (نهج البلاغه، خطبه ۱۳۱)

امنیت از دیدگاه امام خمینی (رحمت الله علیه)

دیدگاه‌های امام خمینی (رحمت الله علیه) در رابطه با مسائل سیاسی از جمله در مورد مساله امنیت، در چارچوب اسلام و تفسیر فقهی آن می‌گنجد. بر این اساس چندان نمی‌توان تفاوت مشخصی را میان دیدگاه‌های اسلامی و حضرت امام (رحمت الله علیه) جست و جو کرد. فقط مسائل جدیدی وجود دارند که به مقتضای زمانه در اندیشه سیاسی ایشان مطرح می‌باشند؛ ضمن این که این مسائل نیز حاصل برداشت از منابع سنتی اسلام است.

۱ - معادله امنیت نظام یا امنیت امت: بنا به برداشت حضرت امام (رحمت الله علیه)، نه تنها امنیت مردم مسلمان و امنیت کشور و امنیت حکومت جمهوری اسلامی ایران از هم جدا نبوده بلکه مرتبط با امنیت و منافع دیگر مسلمانان جهان نیز هست. بنابراین دیدگاه، همانند تفسیر اسلام، مفهوم امت جایگزین مفهوم ملت می‌گردد و امنیت ایران به امنیت کل جهان اسلام وابسته می‌شود. البته این

دیدگاه، بیانگر آرمان های امام (رحمت الله علیه) است که باید کم کم به سوی آن حرکت نمود. بر طبق همین آرمان ها بود که ایشان معتقد بودند، هر قدرتی که خاستگاهش «دولت - کشور» باشد؛ یعنی صرفا به عنصر ملیت توجه نماید، الزاما به تعقیب منافع ملی می پردازد و از نظر تاریخی، همین امر سبب شد تا بخش عمده ای از مسائل جهان اسلام در قالب های ملی، نژادی و منطقه ای مطرح شود. ایشان بر این باور بودند که قدرت بر خاسته از این خاستگاه نمی تواند در مقابل قدرت ناشی از بلوک سیاسی و فرهنگی غرب دوام آورد. (دولت آبادی، ۱۳۷۵: ۲۶۳-۲۴۷)

۲- بسط امنیت نظام به امنیت جهان اسلام: بر طبق نظر حضرت امام (رحمت الله علیه) حفظ امنیت نظام ج.ا.ا بر مسائل دیگر ترجیح داشته و هیچ موضوعی برتر از آن قرار ندارد. در واقع به نظر ایشان، در حال حاضر نظام ج.ا.ا قلب جهان اسلام است و کار خون دهی و تغذیه امت مسلمان را بر عهده دارد و اگر این قلب از کار بیفتد، کل بدنه جهان اسلام در خطر مرگ قرار خواهد گرفت. با همه تاکیداتی که امام (رحمت الله علیه) روی اصل حفظ نظام ج.ا.ا می کنند؛ اما این مساله مانع از طرح ارتباط میان امنیت ایران با امنیت جهان اسلام نمی شود. اگر اعتقاد به حفظ نظام ج.ا.ا را در قالب اصل اسلامی «حفظ دارالاسلام» قرار بدهیم، اصل دفاع از مسلمانان و مستضعفین جهان و دعوت آن ها به اسلام حقیقی و قیام علیه حکومت ها که در قالب کلی «صدور انقلاب» جای می گیرند و هم چنین سیاست نه شرعی و نه غربی امام (رحمت الله علیه) را باید به ترتیب در راستای پیروی و اجرای اصول «دعوت» و «نفی سبیل» که به عنوان اصول سیاست خارجی اسلام مطرح می باشند، بدانیم. نگاه وسیع امام (رحمت الله علیه) در همه زمینه ها از جمله در زمینه دفاع از محرومان و مستضعفان و فقر ستیزی و برقراری عدالت اجتماعی، به طور طبیعی ایجاب می کند که ایشان مساله را بسیار فراتر از داخل مرزهای ایران و حتی فراتر از جهان اسلام مطرح کنند. ایشان معتقدند راهی که انتخاب کرده اند «آن روز به کمال می رسد که مستضعفین جهان از زیر بار مستکبرین خارج بشوند.» (صحیفه نور، ج ۱۵، ۲۵۱).

اهمیت و ضرورت امنیت از منظر حضرت امام خامنه ای (مد ظله العالی)

معظم له در بیانات زیادی با استفاده از آیات و روایات به اهمیت و ضرورت وجود امنیت در جامعه پرداخته که بخشی از آن ها در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۳: اهمیت و ضرورت امنیت از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

ردیف	بیانات	تاریخ
۱	امنیت یکی از اساسی ترین و اصلی ترین نیازهای یک ملت و یک کشور است.	۱۳۷۹/۷/۱۸
۲	مقوله امنیت در درجه اول حقوق مردم است.	۱۳۷۹/۱۱/۲۵
۳	امنیت مقوله ای است که هم کام واقعی و ملموس و هم بسیار گسترده است.	۱۳۷۹/۱۱/۲۵
۴	امنیت، کاملاً عینی و واقعی است و با ذهنیات نمی توان آن را تأمین کرد.	۱۳۷۹/۱۱/۲۵
۵	در دوران عبادت، در دوران سازندگی، در دوران تجارت و در هر فعالیتی که انسان بخواهد بکند، محتاج امنیت است.	۱۳۷۶/۴/۲۵
۶	اگر امنیت نباشد، همه رشته های یک مملکت به تدریج از هم گسسته خواهد شد	۱۳۷۹/۱/۱۶
۷	شرط حرکت عظیم اجتماعی برای یک ملت در درجه امنیت است.	
۸	بدون امنیت، نه خوراک لذتی می بخشد، نه خانواده انسی ایجاد می کند و نه شغل و درآمد فایده ای می دهد. امنیت که نباشد، هیچ چیز نیست.	۱۳۷۶/۴/۲۵
۹	اگر امنیت نباشد، فعالیت اقتصادی... عدالت اجتماعی... دانش و پیشرفت علمی هم نخواهد بود.	۱۳۷۹/۱/۱۶
۱۰	باید امنیت همه جانبه مورد توجه باشد؛ امنیت اجتماعی، امنیت اقتصادی، امنیت فرهنگی، امنیت آبرویی.	۱۳۸۰/۲/۲۸
۱۱	به مسولان در دولت به خصوص مسولان امنیت عمومی تأکید می کنم که با درایت و قدرت، عناصر مفسد و محارب را بر جای خود بشانند.	۱۳۸۷/۴/۲۳
۱۲	در مورد اغتشاشات ۱۸ تیر ماه ۱۳۸۷: فکر می کردند نتیجه ای که پیش می آید، این است که امنیت عمومی و اجتماعی مردم از بین می رود.	۱۳۸۷/۷/۵
۱۳	... مرد آن میلیون هایی هستند که تا این اغتشاشات راه، این مفسدین را در صحنه ببینند، کنار می کشند و آنها را با نفرت نگاه می کنند، برهم زندگان امنیت عمومی را، آرامش اجتماعی را با انزجار نگاه می کنند.	۱۳۸۸/۴/۲۹
۱۴	امنیت برای یک ملت جزو اساسی ترین نیازها است... اگر امنیت بود پیشرفت به وجود می آید علم رشد میکند اقتصاد شکوفائی پیدا میکند سازندگی کشور امکان پیدا میکند.	۱۳۹۲/۴/۵
۱۵	اگر عزت بود امنیت هم خواهد آمد اگر امنیت بود پیشرفت هم عملی خواهد بود والأ اگر یک ملت... تحقیر شد همه چیز او به بازی گرفته خواهد شد حتی امنیت او حتی ثروت او و همه چیز او. عزت ملی بایستی محفوظ بماند و مسؤلین این را میدانند.	۹۳/۱۱/۱۹

چنان که گزیدهٔ بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نشان می‌دهد، از دیدگاه ایشان، امنیت از اساسی‌ترین نیازهای مردم و جزء حقوق مسلم آنان است که کاملاً عینی، واقعی و ملموس است و اگر وجود نداشته باشد، هیچ کاری حتی عبادت خداوند هم برای مردم امکان پذیر نیست. بنابراین، ضرورت وجود امنیت برای تداوم حیات جامعه و انجام فعالیت‌های اقتصادی، علمی و اجتماعی موردعظم‌له است و در کل ایشان شرط حرکت اجتماعی جامعه و کشور را وجود امنیت می‌دانند. بدون امنیت هیچ اقدامی ممکن نیست و رشته‌های یک مملکت از هم گسسته خواهد شد.

ویژگی‌های قدرت

۱- قدرت مفهومی درونی یا طرفینی است. خصوصیات طرفینی در بیشتر اوقات به آن چیز اشاره دارد که می‌تواند باشد، نه آن چیزی که هست. اینکه من قدرت پرتاب این سنگ را تا ۵۰ متری دارم به این معناست که من می‌توانم آن را پرتاب کنم نه اینکه در حال پرتاب کردن می‌باشم. از این رو، برای دیدن رنگ چشمان من کافی است به چشم من نگاه کنید، ولی دیدن من در حال پرتاب یک سنگ به معنای دیدن قدرت من نیست، چرا که ممکن است در آن حال تلاش زیادی نکنم و فقط چند متر بیشتر سنگ را نیندازم. دشواری بررسی قدرت آن است که شاید ناگزیر باشیم قدرت تشنگران را کشف کنیم بدون آنکه آن‌ها را در حال اعمال آن قدرت ببینیم...

۲- قدرت مبتنی بر روابط است، یعنی به روابط میان انسان‌ها مربوط می‌شود، و رابطه مبتنی بر قدرت دو طرفه لازم دارد: یکی که اعمال می‌کند و دیگری که بر او اعمال می‌شود قدرت و آزادی در رابطه بسیار تنگاتنگ با یکدیگر دارند. قدرت بر آزادی‌های شخص می‌افزاید و مایل است که آزادی‌های دیگران را محدود کند. اعمال قدرت چیزی جز محدود کردن آزادی‌های دیگران نیست، به این معنا که قدرت کنشگر بر دیگران تا حدی است که بتواند (ساختار انگیزه) دیگران را دستکاری کند. حذف گزینه‌هایی از یک مجموعه اقدام، زیاد و کم کردن هزینه یک اقدام، و بالا و پایین بردن منافع آن از این قبیل است و تغییر ساختار انگیزه می‌تواند با اعمال فشار مستقیم یا به شیوه‌هایی زیرکانه‌تر انجام پذیرد که رفتار خاص را در پی داشته باشد.

۳- قدرت مفهومی اضافی نیست، ولی بشدت به طرفی که به آن اضافه شود محتاج است. در توضیح این مطلب باید گفت مفاهیم در یک دسته بنده سه قسم هستند:

الف) مفاهیم حقیقی: آن دسته از مفاهیمی که در خارج از ذهن ما به ازای واقعی و عینی دارند، مانند مفهوم سنگ، درخت، چوب و ...

ب) مفاهیم اضافی: مفاهیمی که در خارج اصلاً ما به ازایی ندارند، بلکه حاصل از اضافه و نسبت دو مفهوم حقیقی هستند، مانند فوق و تحت و ابوت و ...؛

ج) مفاهیم حقیقی ذاتالاضافه: آن دسته از مفاهیم که در عین حال که ما به ازای واقعی دارند، همواره با طرف اضافه بکار می روند، مانند مفهوم علم و نیز قدرت.

د) تراکم قدرت: یکی دیگر از ویژگی‌های قدرت، قابل تراکم بودن آن است. که جاه طلبان همواره خواستار در اختیار داشتن قدرت بقیه افراد هستند تا طبق خواسته‌های خود از آن‌ها استفاده کنند و نیز از این روست که همواره قدرت جمعی حراس بیشتری را در طرف مقابل پدید می آورد. راسل می گوید: تراکم قدرت در زمینه سیاسی چیزی است که فرمانروایان همیشه در پی آن بوده اند و توده‌هایی تحت فرمان هم همیشه در برابر آن ایستادگی نکرده اند. شاید دلیل این مسئله این باشد که احساس تعلق به یک نیروی شکست ناپذیر و عظیم از لحاظ روانی فرمانبرداری را برای آنها آسان می ساخت. (مداحی، ۱۳۸۹: ۱۲۸)

رابطه قدرت و امنیت

در مباحث سیاسی و هم‌چنین در عمل، مفهوم امنیت از مفهوم قدرت جدایی ناپذیر است. در طول تاریخ، مساله قدرت ملل همیشه از طریق جنگ‌ها مورد آزمون قرار گرفته است. در مکتب اسلام توسل به جنگ و اعمال قدرت فقط برای دفاع از جان، مال، ناموس، مسکن، آزادی، استقلال و مرام سایر افراد ملت جایز است و اقدام به آن، چه در حالت تدافعی و یا در وضعیت آزادی بخش منوط به مفروض بودن تجاوز و هجوم و یا قصد به تهاجم و اقدام خصمانه از سوی دشمن است؛ ضمن این که مساله جهاد و آمادگی برای آن، یکی از وظایف و شؤون اصلی امامت است و انجام آن منوط به اجازه امام است. با ملاحظه این اصل است که اسلام غیر از جهاد، اقسام دیگر جنگ‌ها را منسوخ کرده و فقط جنگی را مشروع و صحیح دانسته که در راه خدا و به منظور رفع تعدی و تجاوز و تخطی باشد. پس می توان استنباط نمود که دکترین نظامی در اسلام ذاتا تدافعی است و نه سلطه جویانه و تهاجمی. با این حال، این اصل بدین مفهوم نیست که در حکومت اسلامی به آمادگی قوای نظامی توجه نباید شود. (کاظمی، ۱۳۶۹: ۱۲۴)

در این جاست که مساله اهمیت قدرت در اسلام مشخص تر می گردد. در اسلام منشا قدرت و حاکمیت، خداوند است و هیچ قدرتی نیز جز به خواست خدا و از جانب او وجود ندارد. بر طبق اعتقادات تشیع، قدرت در حوزه ولایت تشریحی به ولی یا حاکم تفویض می گردد و ولی می تواند در تمام ابعاد اجتماعی، اعم از سیاسی، نظامی، دینی اعمال قدرت کند. تاکیدات اصلی اسلام در زمینه قدرت، عمدتاً شامل خصایص روحی و معنوی قدرت است. ایمان مؤمنین و عمل صالحین و علم مسلمین از مهم ترین منابع قدرت در اسلام است. توجه به تاریخ صدر اسلام نیز گویای چنین امری است. در واقع جنگ‌های پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) نشان می داد که قدرت لشگریان مسلمان در صدر اسلام نه در برتری اسلحه شان بود و نه در امتیازات سازمان؛ بلکه به برتری

اخلاق و روحیه شان وابسته بود. تضعیف این روحیه توکل در اواخر دوره حیات پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) بود که خداوند می فرماید در حالی که قبلاً هر سرباز اسلام می توانست در برابر ده سرباز کفر بجنگد، الآن فقط می تواند در برابر دو سرباز آن ها استقامت نماید (انفال، آیه: ۶۵-۶۶).

به هر تقدیر، اسلام به آمادگی دفاعی و نظامی مسلمین نیز برای حفاظت از امنیت امت اسلامی، تاکید می کند. هدف از آمادگی نظامی، حفظ مکتب و وطن مسلمانان است، نه غارت و استعمار و امثال آن. در هر زمان، پیشرفته ترین امکانات رزمی را برای دفاع آماده کنید و از هیچ چیز فروگذار نکنید، چه قدرت سیاسی و نظامی، چه امکانات تبلیغی و تدارکاتی. ایجاد رعب در دل دشمن به هر وسیله حتی با ظاهر سازی هم لازم است. برای ارباب و ترساندن دشمنان، حتی آموزش نظامی برای زنان کارساز است.

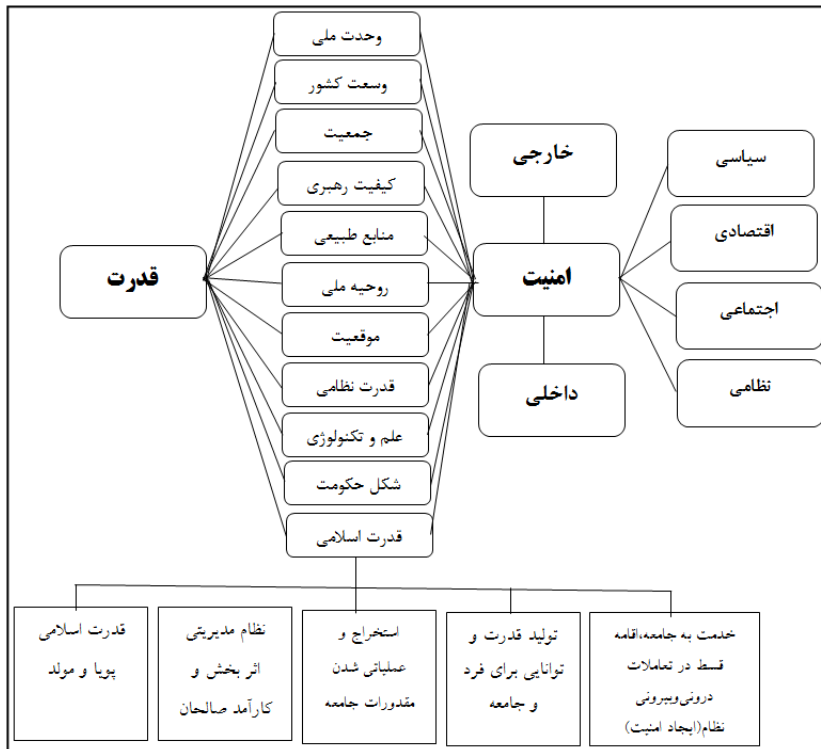
به امکانات امروز قانع نباشید و تجهیزات نظامی و دفاعی را تا مرز تهدید دشمنان گسترش دهید. وحدت و یکپارچگی هم نوعی قدرت است که باید فراهم آورد، باید بینه دفاعی مسلمانان در زمینه های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، نظامی، عقیدتی و ... چنان قوی باشد که دشمن از هر جهت بترسد و توطئه های خنثی شود. هم ارزش های الهی باید حفظ شود و هم حقوق انسانی (بنابراین مولفه های قدرت عبارتند از: قدرت سیاسی، اجتماعی، ژئوپولیتیک اقتصادی، علمی و نظامی که مهم ترین آنها نظامی است (گروه مطالعاتی دانشکده دفاع ملی، ۱۳۹۴)

در نزد ابن خلدون، دولتی می تواند موجب تامین خود و جامعه خود باشد که اولاً خودکامه باشد و ثانیاً هر نوع اختلالی را در درون نظام، به سادگی از بین ببرد. عصبیت بالای دولت، روحیه جوش و خروش و جهانگیری و غلبه، حمیت جمعی و دفاع مشترک، تعداد زیاد کارگزاران، جمعیت زیاد، وسعت قلمرو و خاک، رفاه و توانگری، رابطه متقابل بین دولت و مردم، کسب آداب و سنن، باج و خراج ستانی دولت و تمدن سازی، از ویژگی های دولت قدرتمند در نظر ابن خلدون است؛ ضمن این که نداشتن عصبیت و روح یادگیری، کمی حد و ثغور، تعارض بین سلطان و دربار در اداره جامعه و نداشتن نیروی نظامی قوی برای مقابله با تهاجمات، از ویژگی های دولت ضعیف می باشد. (آزاد ارمکی، ۱۳۷۴: ۳۲۲-۳۱۷)

به طور کلی، در دیدگاه اسلامی برخلاف سایدیدگاه ها که قدرت را «تأثیرگذاری بر مردم برای رسیدن به اهداف شخصی» تعریف می کنند؛ قدرت را، وسیله ای برای خدمت به مردم در جهت تحقق اهداف کلی جامعه، فراهم نمودن شرایط یکسان برای رشد و شکوفایی همه افراد جامعه، خدمت به خلق، احقاق حق و حقوق مردم، دفاع از مظلوم و مبارزه با ظلم و باطل می دانند که سعادت جامعه اسلامی را در پی دارد و به شأن و منزلت انسان می افزاید.

مدل مفهومی تحقیق

روش شناسی

این تحقیق بر مبنای دستاورد و نتیجه تحقیق، از نوع کاربردی است یعنی نتایج آن می‌تواند مبنای عمل و تصمیم‌گیری در سازمان‌های دفاعی-امنیتی جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد. بر مبنای اهداف تحقیق از روش تحقیق پیمایشی می‌باشد. چون محققان نه تنها در یک مرحله از فرآیند انجام کار به شناسایی و توصیف ابعاد و مؤلفه‌های قدرت و امنیت می‌پردازند، به چگونگی تأثیر متغیر مستقل (قدرت) بر متغیر تابع (امنیت) نیز پرداخته‌اند. در این تحقیق، داده‌های لازم با استفاده از دو روش مطالعه اسنادی و مطالعه میدانی، جمع‌آوری شده‌اند. در روش اسنادی از ابزار فیش‌برداری و در روش میدانی از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر را، کلیه فرماندهان و مدیران نیروهای مسلح، که دارای جایگاه رتبه ۱۹ و به بالا به تعداد ۲۶۰ نفر و تعداد ۳۰ نفر از روحانیون (روسای عقیدتی یگان‌ها) که دارای جایگاه ۱۹ و متخصص و صاحب نظر در امور قرآنی باشند تشکیل می‌دهد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۹۲ نفر به عنوان

حجم نمونه تعیین گردیدند. که تمامی آنها پرسشنامه ها را تکمیل نموده اند. همچنین و ۸۴٪ پاسخ‌گویان به سؤالات پرسشنامه، بالای ۱۵ سال سابقه خدمت در مشاغل اجرایی و یا علمی مرتبط با مباحث دفاعی - امنیتی دارند. از آنجایی که داده‌های این تحقیق دارای مقیاس فاصله‌ای بوده و میانگین پذیر می‌باشند، لذا برای تعیین اندازه نمونه از تخمین فاصله‌ای میانگین و فرمول کوکران استفاده شده است.

$$n = \frac{N(Z_{\alpha/2})^2 \times \sigma^2}{D(N-1) + (Z_{\alpha/2})^2 \times \sigma^2} = \frac{300(1.96)^2 \times 3.7}{0.3(300-1) + (1.96)^2 \times 3.7} = 92$$

با ضریب اطمینان ۹۵٪ از طریق جدول مربوطه محاسبه شده است. که مقدار آن ۱٫۹۶ $Z_{\frac{\alpha}{2}}$ می‌باشد، واریانس جامعه آماری از روی تحقیق انجام گرفته شده از قبل تعیین شده است. در این تحقیق پس از مشخص شدن شاخص‌های متغیر که پایه‌های سوال‌های پرسشنامه را تشکیل می‌داد، اقدام به تهیه پرسشنامه گردید. سوال‌های بسته با استفاده از طیف لیکرت و مقیاس فاصله‌ای اندازه‌گیری گردید و چگونگی تأثیر قدرت بر امنیت به صورت تجزیه و تحلیل توصیفی اطلاعات انجام گردید. در انتها جهت نشان دادن همپوشانی داده‌های حاصل از منابع، تحلیل نهایی انجام گردید. به منظور تعیین روایی پرسشنامه، ابتدا ۱۰ نسخه پرسشنامه تهیه و جهت تعیین اعتبار به کارشناسان داده شده، سپس اصلاحات لازم بر اساس راهنمایی‌ها انجام گرفته در پرسشنامه اعمال و مجدداً پرسشنامه تصحیح شده به تعداد دیگری از کارشناسان و متخصصین واگذار گردیده و سپس مورد بهره‌برداری قرار گرفت. به منظور تعیین اعتبار پرسشنامه، تعداد ۳۲ نسخه پرسشنامه تأیید شده به فرماندهان و مدیران راهبردی، واگذار و برای افزایش اعتبار پرسشنامه با طرح مجدد سوال‌ها به گونه‌ای دیگر و در زمانی دیگر از اطلاعات مشترک چندین کارشناس استفاده گردیده است و سپس با استفاده از نرم‌افزار تحلیل داده‌های پژوهشی ۱، پایایی آن‌ها اندازه‌گیری شد. که بر اساس آلفای کرونباخ بدست آمده (۰٫۷۶) می‌توان عنوان کرد که پرسشنامه از پایایی بالایی برخوردار می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده و یافته‌های تحقیق

الف: توصیف اطلاعات جمعیت شناسی (۱- سن)

جدول ۳: توصیف اطلاعات جمعیت شناسی (۱- سن)

گروه های سنی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
۳۵-۳۹ سال و پایین تر	۵	۵ درصد	۵ درصد
۴۰-۴۴ سال	۱۸	۱۹ درصد	۲۴ درصد
۴۵-۴۹ سال	۲۲	۲۱ درصد	۴۵ درصد
۵۰-۵۴ سال	۳۲	۳۳ درصد	۷۸ درصد
۵۹ سال و بالاتر	۱۵	۱۵ درصد	۱۰۰ درصد
جمع	۹۲ نفر	۱۰۰ درصد	۱۰۰ درصد

توصیف: باتوجه به توزیع سنی جامعه آماری میتوان گفت که بیشترین گروه سنی نمونه، گروه ۵۰-۵۴ سال با ۳۳ درصد از نمونه کل می‌باشند و کمترین نفرات در گروه سنی ۳۵-۳۹ سال می‌باشد که این نشان دهنده باتجربه بودن نمونه‌های آماری می‌باشد.

جدول ۴: تحصیلات

مدرک تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
لیسانس	۱۵	۱۶ درصد	۱۶ درصد
فوق لیسانس	۴۴	۴۸ درصد	۶۴ درصد
دکتری	۳۳	۳۶ درصد	۱۰۰ درصد
جمع	۹۲	۱۰۰ درصد	۱۰۰ درصد

توصیف: باتوجه به توزیع وضعیت مدرک تحصیلی جامعه آماری می‌توان گفت که نمونه‌های آماری دارای مدرک تحصیلی لیسانس ۱۶ درصد، فوق لیسانس ۴۸ درصد، و دکتری ۳۶ درصد می‌باشند.

ب: آمار استنباطی

با توجه به اینکه در این تحقیق شناخت رابطه قدرت و امنیت از نگاه اسلام به عنوان هدف اصلی مد نظر می‌باشد و سوال اصلی نیز به این شرح مطرح گردیده است: «رابطه قدرت و امنیت از نگاه اسلام چگونه رابطه است؟» بنابراین به منظور پاسخ دقیق به سوال تحقیق، رابطه بین قدرت و امنیت را در قالب دو فرضیه به شرح زیر مورد بررسی قرار می‌دهیم تا در صورت اثبات رابطه بین آنها و با بررسی ادبیات تحقیق نسبت به پاسخ دهی مناسب به سوالات تحقیق اقدام کنیم. با استفاده

از آزمون سنجش همبستگی پیرسون چگونگی رابطه بین قدرت و امنیت مشخص گردیده و در ادامه با محاسبه ضریب تعیین (R^2) نسبت به میزان تبیین امنیت داخلی و خارجی توسط متغیر قدرت از نگاه اسلام می پردازیم.

فرضیه اول: بین قدرت (اسلامی) و امنیت داخلی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.

H_0 : بین قدرت (اسلامی) و امنیت داخلی رابطه مستقیم و معنی داری وجود ندارد.

H_1 : بین قدرت (اسلامی) و امنیت داخلی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.

جدول ۵: نتایج مربوط به آزمون آماری فرضیه اول

روش آماری	مقدار ضریب	خطای استاندارد	سطح معناداری (α)
ضریب همبستگی پیرسون	.۶۵۵	۰/۰۶۲	۰/۰۰۲

همانطور که از جدول شماره (۱) مشخص است، میزان معنا داری نیز برابر (۰/۰۰۲) می باشد و از آنجایی که برای معنا دار بودن فرضیه بایستی میزان معنا داری کمتر از ۰/۰۵ باشد، پس شرط معنا داری در این فرضیه برقرار بوده و در نتیجه فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 مورد پذیرش قرار می گیرد. بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می توان عنوان کرد که رابطه معنی داری بین قدرت (اسلامی) و امنیت داخلی وجود دارد. همچنین با توجه به اینکه مقدار ضریب همبستگی پیرسون برابر ۰/۶۵۵ می باشد بنابراین می توان گفت رابطه مستقیم و مثبت و معنی داری بین دو متغیر وجود دارد. یعنی با افزایش میزان قدرت (اسلامی) در کشور میزان امنیت داخلی نیز افزایش می یابد.

فرضیه دوم: بین قدرت (اسلامی) و امنیت خارجی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.

H_0 : بین قدرت (اسلامی) و امنیت خارجی رابطه مستقیم و معنی داری وجود ندارد.

H_1 : بین قدرت (اسلامی) و امنیت خارجی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.

جدول ۶: نتایج مربوط به آزمون آماری فرضیه دوم

روش آماری	مقدار ضریب	خطای استاندارد	سطح معناداری (α)
ضریب همبستگی پیرسون	.۷۲۲	۰/۰۷۱	۰/۰۰۱

همانطور که از جدول ۱ مشخص است، میزان معنا داری نیز برابر (۰/۰۰۱) می باشد و از آنجایی که برای معنا دار بودن فرضیه بایستی میزان معنا داری کمتر از ۰/۰۵ باشد، پس شرط معنا داری در این فرضیه برقرار بوده و در نتیجه فرضیه H_0 رد و فرضیه H_1 مورد پذیرش قرار می گیرد. بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می توان عنوان کرد که رابطه معنی داری بین قدرت (اسلامی) و

امنیت خارجی وجود دارد. همچنین با توجه به اینکه مقدار ضریب همبستگی پیرسون برابر ۰/۷۲۲ می باشد بنابراین می توان گفت رابطه مستقیم و مثبت و معنی داری بین دو متغیر وجود دارد. یعنی با افزایش میزان قدرت (اسلامی) در کشور میزان امنیت خارجی نیز افزایش می یابد. محاسبه ضریب تعیین (R2):

الف: با توجه به اینکه در فرضیه اول میزان همبستگی پیرسون ۰/۶۵۵ می باشد که نشان دهنده رابطه مستقیم و قوی بین قدرت و امنیت داخلی می باشد بنابراین میزان ضریب تعیین نیز برابر است با (R2=0.42). و نشان دهنده این می باشد که قدرت اسلامی ۴۲ درصد از امنیت داخلی کشور را تبیین می کند و به میزان ۴۲ درصد از وجود امنیت داخلی در اثر وجود قدرت اسلامی در جامعه می باشد.

ب: با توجه به اینکه در فرضیه دوم میزان همبستگی پیرسون ۰/۷۲۲ می باشد که نشان دهنده رابطه مستقیم و قوی بین قدرت و امنیت داخلی می باشد، میزان ضریب تعیین نیز برابر است با (R2=0.51). و نشان دهنده این می باشد که قدرت اسلامی ۵۱ درصد از امنیت خارجی کشور را تبیین می کند و به میزان ۵۱ درصد از وجود امنیت خارجی در اثر وجود قدرت اسلامی در جامعه می باشد.

نتیجه گیری و پیشنهاد:

الف - نتیجه گیری

در اسلام منشا قدرت و حاکمیت، خداوند است و هیچ قدرتی نیز جز به خواست خدا و از جانب او وجود ندارد. کیفیت و کمیت آن نیز بسیار مهم می باشد اسلام به آمادگی دفاعی و نظامی مسلمین نیز برای حفاظت از امنیت امت اسلامی، تاکید می کند. قرآن می فرماید: «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ انفِرُوا جَمِيعاً». «ای کسانی که ایمان آورده اید! (در برابر دشمن هوشیار باشید و به علامت آمادگی) سلاح خود را بردارید، پس به صورت دسته های پراکنده و نامنظم یا همه با هم به سوی دشمن حرکت کنید. باید دانست که بسیاری از پدیده ها در ارتباط تنگاتنگ و متقابل یکدیگر قرار دارند. آزادی، عدالت و امنیت، جایگاه بسیار مهمی در آیات سیاسی قرآن دارد و از این جهت از دیدگاه قرآن حکومت بدون تردید باید این اهداف را سرلوحه خود قرار داد.

بنابراین، نمی‌توان به صرف تحلیل دقیق یک یا چند عنصر آن هم با استفاده از شاخص‌های مطلق به نتیجه رسید و برآورد صحیحی از قدرت ارائه کرد. به‌طور کلی در اینجا چند موضوع حائز اهمیت است:

(۱) عناصر باید از نظر کمی و کیفی از یکدیگر تشخیص داده شوند.
 (۲) عناصر کمی با هر دو نوع شاخص مطلق و نسبی مورد سنجش قرار گیرند.
 (۳) بهتر است عنصری از یک مورد (کشور الف) با همان عنصر از مورد دیگر (کشور ب) نیز مقایسه و بررسی شود.

(۴) نه تنها عناصر دو مورد با هم مقایسه و بررسی شوند، بلکه برآیند کلی آن‌ها نیز در خصوص هر دو مورد با هم مقایسه و ارزیابی شود.

(۵) در ارزیابی قدرت، جایگاه عوامل (تقریباً) ثابت و ایستا نظیر جغرافیا، ژئوپولیتیک، مرزهای سیاسی، منابع طبیعی و مواد خام و از سایر عوامل که دائماً در تغییر هستند، مشخص گردد.
 (۶) قدرت اساساً یک کل تجزیه‌ناپذیر است. لذا - به رغم اینکه در بررسی و تحلیل قدرت یک کشور عناصر و اجزای تشکیل‌دهنده آن را از یکدیگر جدا می‌نماییم و هر یک را جداگانه مورد بررسی قرار می‌دهیم، به هیچ وجه نباید ارتباط و پیوستگی متقابل و چندجانبه میان این عناصر را نادیده بگیریم.

(۷) باید دانست که قدرت امری نسبی است و لذا در تجزیه و تحلیل عناصر آن باید از قدرت کشورهای دیگر نیز مطلع بود. زیرا قدرت یک کشور نسبت به قدرت سایر کشورها سنجیده می‌شود نه نسبت به خودش.

(۸) در برآورد قدرت یک کشور حتی الامکان باید شرایط متغیر را نظیر سیل و طوفان و سایر خطرات طبیعی و غیرطبیعی در نظر گرفت. مهار و افزایش قدرت و امنیت می‌تواند به ارتقای جایگاه مردم و افزایش سطح رضایت‌مندی آن‌ها و در نهایت دفع تهدیدات و رفاه آسایش جامعه منجر شود.

ب- پیشنهادها

با توجه به بررسی به عمل آمده بر روی متغیرهای تحقیق، موارد زیر پیشنهاد می‌گردد.

۱- با توجه به تأکید اسلام بر آمادگی دفاعی و نظامی مسلمین، برای حفاظت از امنیت امت اسلامی، افزایش ایمان به خدا و ائمه معصوم (علیهم السلام) در میان آحاد مردم و ارتقائ آمادگی

- دفاعی و نظامی مسلمین به منظور بالا بردن قدرت اسلامی در جامعه از طریق تبلیغات و فعالیت های مؤثر دینی اقدامات موثری در این حوزه باید صورت پذیرد.
- ۲- تکمیل و تبدیل این نوشتار به دستورالعمل و ابلاغ آن به کلیه دستگاه های دفاعی و امنیتی کشور به منظور تحقق قدرت و امنیت که در این راستا بازدارندگی، آبادانی، رفاه و آسایش برای مردم و... را به همراه دارد
- ۳- یک واحد درسی در خصوص رابطه بین قدرت و امنیت با رویکرد اسلامی در دانشگاه های نیروهای مسلح جهت کارکنان دوره عالی و دافوس تدریس گردد.
- ۴- با توجه به عنوان موضوع و عدم بررسی تمامی متغیرهای تأثیر گذار بر امنیت داخلی و خارجی کشور پیشنهاد می گردد دو موضوع زیر در تحقیقات آتی مورد بررسی قرار گیرند:
- الف- رابطه بین امنیت عینی (سرزمین، شهر، جامعه) و امنیت داخلی و خارجی در کشور با رویکرد به مبانی اسلامی
- ب- رابطه بین امنیت ذهنی (احساس امنیت، ناشی از ایمان به خدا و باورهای دینی) و امنیت داخلی و خارجی در کشور با رویکرد به مبانی اسلامی

فهرست منابع:

- قرآن کریم ترجمه الهی قمشه‌ای
- نهج البلاغه، ترجمه: محمد دشتی، چاپ دوم (۱۳۸۶)، مشهد، آئین تربیت.
- امام خمینی (رحمه‌الله‌علیه)، صحیفه نور، ج ۶، ۳، ۱، ۸، ۱۰، ۱۵، ۱۹، ۲۰، چاپ سوم، (۱۳۸۲)، تهران، دفتر حفظ و نشر آثار امام (رحمه‌الله‌علیه).
- امام خمینی (رحمه‌الله‌علیه)، شرح حدیث جنود عقل و جهل، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمه‌الله‌علیه)، چاپ اول (۱۳۷۸).
- امام خمینی (رحمه‌الله‌علیه) الاجتهاد و التقليد، قم، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (رحمه‌الله‌علیه)،
- امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) مجموعه بیانات نرم افزار حدیث ولایت، مجموعه بیانات
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۶)، اندیشه اجتماعی متفکران مسلمان از فارابی تا ابن خلدون، تهران، سروش
- جان کنت گالبرایت، (۱۳۷۱)، آناتومی قدرت، ترجمه محبوبه مهاجر، چاپ اول، تهران، سروش
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۶)، قدرت و منافع ملی (مبانی، مفاهیم و روش‌های سنجش)، تهران، نشرانتخاب
- خورتابی، علیرضا (۱۳۸۸)، اهمیت امنیت اجتماعی از دیدگاه اسلام، روزنامه حمایت ۱۲ آبان
- دولت آبادی، فیروز (۱۳۷۵)، شکست یا پیروزی، بحثی پیرامون رابطه جمهوری اسلامی ایران با جهان اسلام، مجله سیاست خارجی، سال دهم، شماره ۱
- شعبانی، ناصر و پاشایی، امین (۱۳۹۰)، قدرت از دیدگاه اسلام و غرب، فصلنامه پاسداری فرهنگی، شماره ۳، تهران، دانشگاه امام حسین (علیه السلام)
- فراست خواه، مقصود (۱۳۷۶)، مجموعه مقالات ارائه شده در همایش توسعه و امنیت عمومی، چاپ ساعس ناجا، جلد اول، تهران
- کاظمی، علی اصغر، (۱۳۶۷)، آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی در سیاست خارجی، «مجله سیاست خارجی، سال یازدهم، شماره ۴
- گروه مطالعاتی دانشجویان دوره ششم سیاست دفاعی دانشکده دفاع ملی، (۱۳۹۴)، تدوین راهبردهای تحقق قدرت برتر دفاعی منطقه بر اساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ شمسی، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- جان کنت گالبرایت، (۱۳۷۱)، آناتومی قدرت، ترجمه محبوبه مهاجر، چاپ اول، تهران، سروش
- مداحی، مرتضی (۱۳۸۹) ادیان و عرفان، فصلنامه معرفت، شماره ۱۵۷، قم، نور
- نبوی، عباس (۱۳۷۹)، فلسفه قدرت، تهران، سمت.
- پرسکات، ادوارد (۱۳۵۲)، دیدگاه‌های نو در جغرافیای سیاسی، ترجمه دره میر حیدر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- تلیس، اشلی و دیگران (۱۳۸۳)، سنجش قدرت ملی در عصر فراصنعتی، نظارت و ترجمه مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران: تهران.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۵)، اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد: انتشارات پاپلی.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۹)، قدرت و منافع ملی، تهران: نشر انتخاب.
- زرقانی، سید هادی (۱۳۸۶)، مقدمه‌ای بر قدرت ملی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- زرقانی، سید هادی (۱۳۸۵)، «ارزیابی عوامل و متغیرهای مؤثر بر قدرت ملی و طراحی مدل سنجش قدرت ملی کشورها»، رساله دوره دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- سیف‌زاده، سید حسین (۱۳۸۴)، اصول روابط بین‌الملل، چاپ سوم، تهران: نشر میزان.
- کاظمی، علی اصغر (۱۳۷۳)، نقش قدرت در جامعه و روابط بین‌الملل، تهران: نشر قومس.

